

ИГОР ПЕЈИЋ*

М.А. Тероризам, организовани
криминал и безбедност
Београд

УДК 323.28:343.3/.7

Прегледни рад
Примљен: 11.12.2017
Одобен: 24.01.2018
Страна: 253-264

ТЕРОРИЗАМ И ОРГАНИЗОВАНИ КРИМИНАЛ - ПРЕКЛАПАЈУЋЕ СФЕРЕ

Сажетак: Претње попут тероризма и организованог криминала стално су присутне и представљају неке од највећих безбедносних изазова савременог друштва. Упркос потешкоћама у дефинисању, тероризам и организовани криминал су до скоро били појмови који су међусобно јасно разграничени на основу својих циљева и начина на који се циљеви остварују. У протекле три деценије, тачније од краја Хладног рата, тероризам и организовани криминал показују јасне тенденције у спајању и преплитању делатности ради остваривања циљева и интереса група које се баве овим делатностима. Преклапање сфера између илегалних група које се баве тероризмом и организованим криминалом у многоме је проузроковано губитком извора финансирања тероризма од стране појединих држава, односно појавом држава у којима не постоји ефективна власт и реална моћ органа власти. Такозване „пропале државе” постале су сигурно уточиште различитим оружаним групама, што је пружило плодно тле за развој организованог криминала и његовог блиског односа са тероризмом. У овом чланку представљен је поглед на једну релативно нову и не толико обрађивану безбедносну претњу која има велики потенцијал не само да одржи нестабилност одређених региона, већ и да озбиљно наруши стабилност најразвијених држава света захваљујући свом транснационалном карактеру.

Кључне речи: Тероризам, Организовани криминал, Транснационални криминал, Наркотероризам

Увод

Свака епоха у људској историји имала је у себи скривену опасност коју људи нису могли у потпуности да контролишу нити да обуздају. Сама природа опасности изазивала је страх и панику, али је такође и наводила људско друштво да се прилагођава и адаптира таквим претњама. Од давнина људи су страховали од изненадних упада варвара, пљачкаша и бандита. Разне болести које су пустошиле Европу током средњег века биле су потпуно несхватљива прет-

* amon.sum@gmail.com

ња тадашњем друштву чији владари нису могли у потпуности да је зауставе. У данашњем свету у коме су наука и напредак људске цивилизације успели да уклоне наизглед баналне претње појављују се нове опасности које су настале управо као пропратна последица цивилизацијског напретка. Тероризам и (транснационални) организовани криминал могу се сврстати међу највеће претње данашњице. Обе појаве у себи садрже неке елементе тајновитости, при чему су њихови циљеви грандиозни без обзира да ли су они руковођени политичким или економским појудама. Не само да обе претње подривају друштво, већ оне својим деструктивним механизмом мењају и само друштво у коме обитавају, макар и ненамерно.

Тероризам: покушај класификовања

Иако је претња тероризама постала популарна у међународној заједници тек у другој половини двадесетог века, сам појам, као и идеја су много старији. Претече тероризма везују се за *сикаре* - *sicarii* који су обитавали у Палестини на самом почетку нове ере. Познати по својим кратким мачевима *sica*, по којима су и добили назив, сикари су у основи били религијски и националистички мотивисана група супростављена Римском царству, али и свима онима који су подржавали Римску власт. Врло често су посезали за атентатом и вршили су саботаже широм Јерусалима (уништавали стоваришта жита и водоводе у граду). Друга претеча терориста, која је настала у 11. веку на Блиском Истоку и наставила да упражњава терористичке методе били су *асасини-ассасини*. Као изданак Исмаилитита, асасини су убрзо схватили да не могу отворено да се супроставе непријатељу тако да су од самог почетка прихватили идеју асиметричног ратовања. Вешто маскирани мајстори сечива асасини су успевали да изведу атентате на бројне префекте, калифе, па чак и на Конрада од Монтферата тадашњег Краља Јерусалима. Иако религијски мотивисана група, њихов циљ се углавном сводио на очување њиховог начина живота и идентитета без ширих идеја. Са историјског аспекта се може рећи да им је борба била умногоме бесмислена, али методе које су користили и начин ратовања били су изузетно ефикасни док је сама група прерасла у легенду (Laqueur, 1977: 7-9).

У новијој историји, тачније у 19. веку, две појаве су утицале на формирање тероризма као акта политичког насиља. Идеје радикалног немачког демократе Карла Хајнцена (Karl Heinzen) и рад Народне воље у Русији почели су да обликују модерну визију тероризма.¹ Упркос томе што је убиство било недопустиво, Хајнцен је сматрао да у политици не могу да важе исти принципи. Физичка ликвидација стотина, па чак и хиљада људи може бити оправдана ако то доприноси општем људском напретку. Иначе заговорник идеје о убиству тиранина (*tyrannicide*), Хајнцен је сматрао да овако радикалне идеје морају бити предузете како би се друштво коначно ослободило краљева и генерала

¹ Може се рећи да се тероризам и појавио у Русији у 19. веку код анархиста.

(Laqueur, 1977: 26). Присуство радикалних левичарских идеја може се видети већ тада, а оне су се готово истовремено појавиле и у деловању Народне воље. Народна воља, која је постојала свега три године у Русији (1878-1881), направила је преседан у том смислу што је организација имала конкретан циљ - убиство руског цара, па самим тим и промену режима (што се касније у 20. веку и десило). Иако је сама група била врло брзо угушена и њени чланови похапшени, идеја о систематском политичком насиљу ради промене власти је значајно утицала на каснији развој левичарских терористичких група (Laqueur, 1977: 11-12).

Тероризам, иако стара појава, вешто избегава да упадне у оквире класичне научне дефиниције. Тероризам као врста политичког насиља свакако има за циљ ширење страха, али и бројне друге одлике које га чине изузетно тешким термином за дефинисање. Готово све државе, међународне организације и бројне институције у свету имају по неку дефиницију тероризма, што само потврђује проблем дефинисања овог појма. Отуда, уместо изношења неких од дефиниција тероризма могу се изнети основне карактеристике овог феномена које су заједничке за све дефиниције овог појма. Модерни тероризам је одређен групним или индивидуалним видом политичког насиља, како би остварио своје циљеве служи се страхом који покушава да представи на најморбиднији, али и спектакуларан начин, користи се методама асиметричног рата искоришћавајући сва оружја и оруђа која су му доступна, лако се развија у заосталим и економски неразвијеним срединама, али је његов циљ првенствено да дејствује у високоразвијеним земљама. Према А.Шмиду (Alex P. Schmid) срж тероризма лежи у самом његовом геноцидном карактеру, односно у једностраном нападу наоружаног агресора на ненаоружане и незаштићене субјекте (Schmid, 2011: 47).

Што се тиче класификације тероризма, професор Д.Симеуновић је изнео три веће поделе: према циљу (идеолошки, етно-сепаратистички и верски фундиран тероризам), према средствима и методама (класични, биохејмиски, нуклеарни, конвенционални, самоубилачки, сајбер и нарко тероризам) и према актерима (индивидуални, институционални и тероризам организованих група) (Симеуновић, 2009: 83-85). Тероризам се даље може класификовати на унутрашњи-интерни (државни и револуционарни тероризам) и спољни-екстерни (колонијални и ослободилачки тероризам) (Bonante, 1979: 199-200). Лизардо и Бергенсен (Lizardo and Bergensen) врше класификацију преко терористичких група и њиховог положаја у односу на међународну заједницу. Ова наизглед територијална класификација разврстава се у три групе: главни актери супростављени владама, периферни и полу-периферни актери супростављени периферним и полу-периферним владама, периферни и полу-периферни актери супростављени главним државама. Од ове три класификације за данашњи развој тероризма најбитнија је последња подела. У трећој класификацији даје се нагласак на транснационални карактер тероризма, тачније актера који настају у периферним деловима света супростављени водећим и моћним државама (Schmid, 2011:177). Четврти талас тероризма, предвођен религијским фундаментализмом исламистичких група, такође спада у последњу групу. Иако се

руководи религијским приципима, исламистички тероризам у себи садржи једну јаку црту антиглобализма која се персонификује у борби између богатог севера и сиромашног југа.

Фактори који наводе на тероризам такође омогућавају да се боље спозна овај друштвени феномен. Марта Криншо (Martha Crenshaw) пише о тзв. факторима који „дозвољавају” тероризам. Ту спада процес модернизације друштва који отвара нове могућности за просперитет, али и нова осетљива подручја стварајући рањиво друштво. Следећи фактор је урбанизација друштва која олакшава приступ метама, али и проширује методе којима терористи могу да се служе. У ове факторе могу се убројити и одређене културе које гаје култ отпора или насиља према власти, а затим и пасивност и незаинтересованост власти да се озбиљно позабави проблемом насиља. Поред побројаних, постоје и фактори који директно утичу на појаву тероризма: јаке разлике између одређених суб-група и већинског становништва које се углавном испољава кроз злостављање тих група било економски или социјално; немогућност једнаке политичке партиципације свих група у друштву; непромишљена употреба силе од стране власти према одређеним друштвеним групама, демонстрацијама и слично што може да наведе на терористичку одмазду (Crenshaw, 1981: 381-385). Поред наведеног постоје још два битна покретача тероризма: антиколонијализам и антиглобализам. Антиколонијална борба, која је уследила након Другог светског рата, произвела је бројне покрете за слободу на разним континентима. Иако су ове групе имале подршку домаћег становништва тако да не можемо у потпуности одбацити њихов герилски карактер, оне су и даље упражњавале одређене терористичке методе докле год су то могле да правдају паролом „за више добро”. Крајем двадесетог века групе које су се бориле против колонијалних сила добиле су транснационални карактер који се огледао у класичним терористичким акцијама против земаља Запада (Cronin, 2002-2003: 34-38). Ал Каида која је створена као реакција на совјетску инвазију Авганистана, а њихови борци величани као мученици, извела је један од највећих терористичких напада икада. Потез ове исламистичке групе не само што је увео свет у једну нову епоху, већ он јасно представља јак антиглобалистички момент у модерном тероризму који се у данашње време протеже кроз све познате терористичке групе.

Тероризам, као и саме терористичке групе у себи имају јаку побуњеничку ноту, стога када се и посматрају као друштвени феномени углавном се доживљавају као актери који покушавају да изведу или пак одрже стање побуне у друштву. У данашњем времену већина терористичких организација функционише у оквирима побуњеничког (insurgency) тероризма. Шмид такође наводи да у овој широкој групи постоје и суб-групе попут мирнодопског тероризма (peacetime terrorism), уграђени тероризам (embedded terrorism) и глобални тероризам (global terrorism), који је осликан у раду терористичких група попут Ал Каиде које имају глобалне циљеве (Schmid, 2011: 213). Тероризам који се управо одвија у савременом свету спада у оквир побуњеничког тероризма са изузетно јаким тежњама ка глобалном тероризму. Велики број терористичких организација (поготову исламистичких) у Азији, Африци и на Блиском Истоку

пропагира велике глобалне циљеве. Чак и одређене терористичке групе које немају развијену инфраструктуру или довољно ресурса покушавају да се приближе јачим терористичким организацијама како би добиле на утицају. Овај феномен стапања или пак заклињања на верност је популаризован почетком рата у Сирији и наглим пробојем исламистичког тероризма када се већина различитих терористичких група, претежно из Африке, заклела на верност вођи Исламске државе. Глобални, тачније транснационални карактер је све више заступљен код разних терористичких група. Акције које ове групе покушавају да спроведу у различитим деловима света или у својим регионима изискују већу систематичност, логистику и пре свега ресурсе и новац, до чега није лако доћи самим упражњавањем тероризма.

Организовани или транснационални криминал

Слично тероризму, организовани криминал је појам који представља изазов истраживачима који покушавају да га ближе одреде и дефинишу. Сматра се да је ова делатност заживела почетком 18. века у Енглеској, а свој процват доживела у Америци за време велике прохибиције. Један од парадокса организованог криминала јесте тај што ни једна земља не жели да прихвати чињеницу да овакав криминал може да се развије као последица дисторзије у сопственом друштву. У већини европских земаља о организованом криминалу се говори кроз претње које изазивају групе попут италијанске, руске, албанске или турске мафије, занемарајући да се организовани криминал појављује и невезано за ове организације (Leitizia, 2002: 60). Овакав став говори о томе да је сам појам изузетно тешко дефинисати, па је стога лакше везати овакав облик криминала за већ познате криминалне групе. Такође, ово наводи и на закључак да је организовани криминал изданак неразвијених (периферних) земаља у којима власт не може да спречи њихово деловање. Мада незгодан појам за дефинисање, организовани криминал јесте свакодневна појава свих, па чак и најразвијенијих друштава света. Његова широка заступљеност проистиче из једне релативно просте чињенице, а то је да пружа добра и услуге уз одређену надоканду до којих иначе не бисте могли да дођете легалним путем (Ruth, 1967: 114).

Упркос тешкоћама у структури дефинисања, професор Ђ.Игњатовић је успео врло сажето да уоквири организовани криминал као „врсту имовинског криминалитета” у којој учествује криминална организација која обавља континуирану привредну делатност, користећи при том насиље и корупцију носилаца власти (Игњатовић, 2012: 28). У овој дефиницији врло јасно се одређује субјекат и његове методе рада. Такође, две битне одлике ове делатности су: циљ и начин рада. Главни циљ организованог криминала јесте стицање велике економске добити, док своју делатност он покушава да спроводи тајно без привлачења непотребне пажње. На овај начин, појам организованог криминала може се разликовати од сродних појава које упражњавају сличне методе, организоване су по сличном принципу и баве се нелегалним радњама.

Групе које се баве оваквим видом криминала носе различита имена, поготову у западној литератури. Организоване криминалне групе се најчешће подводе под термин *синдикат (syndicate)*, *корпорација (corporation)* или *конфедерација (confederation)*. Стивен Бокс (Steven Box) дефинише ове групе као намерно успостављене или контролисане са експлицитном сврхом извршавања криминалне делатности (Chen, 2005: 83). Битна одлика ових група јесте и њихова јасна хијерархијска устројеност. Небитно са ког поднебља потичу (било да су то мексички картели, италијанска мафија или кинеске Тријаде) све ове групе су организоване слично привредним предузећима где сваки члан групе има свој спектар задужења. Строга вертикална структура група се додатно ојачава крвним везама, кумством или стварањем фиктивних сродничких веза путем ритуала који доводе до духовног сродства (Игњатовић, 2012: 36-39). Овакве релације су изузетно битне за саму криминалну групу јер оне повећавају њену кохезију и поверење унутар групе. То је од великог значаја јер делатност којом се група бави не допушта грешке, а захтева висок ниво тајновитости.

Ради испуњавања свог основног циља, а то је стицање велике економске добити, групе организованог криминала посежу за разним методама деловања. Убиства, претње или уцене су стандардне методе како би групе могле да оперишу у сфери шверца дроге, оружја, проституције и сличног. У данашње време шверц дроге је вероватно најпрофитабилнија област у којој криминалне групе функционишу. Шверц дроге превазилази границе организованог криминала и улази у сферу транснационалног организованог криминала који увелико прелази државне границе и тежи сарадњи са криминалним групама из целог света. Обим овог посла је несвакидашњи, осамдесетих година у Америци се процењује да је кријумчарење дроге из Колумбије доносило профит од преко 40 милијарди долара. Ова врста криминала врло лако ствара глобалну мрежу „привредника” који у данашњем глобализованом свету из зоне производње у зону конзумације дроге делују без већих проблема. Захваљујући модерној технологији кокаин из Јужне Америке може да се нађе у Европи или САД-у, хероин из Авганистана долази до Русије или Аустралије, а канабис из Северне Африке и Блиског Истока кружи свуда по свету (Игњатовић 2012: 110-113).

Глобализација, која утиче на светску економску структуру, такође утиче на развој транснационалног криминала. Пuteви који се користе за кријумчарење дроге имају и друге намене које не упражњавају само криминалне групе. Са развојем транснационалног криминала, по мишљењу Ванесе Нојман (Vanessa Neumann), настали су тзв. криминално-терористички цевоводи (*Crime Terror Pipeline*), који се користе за трансфер и прање новца, кријумчарења људи, оружја, као и за друге илегалне активности (Neumann, 2013: 252). Мреже које су створиле криминалне организације све више се користе од стране других међународних ентитета који функционишу изван закона. Глобализација која је утицала на развој транснационалног криминала направила је такође контакт ових организација са терористичким групама које исто функционишу на глобалном нивоу. У следећем делу рада биће учињен покушај да се објасне везе између криминала и тероризма које се јављају у савременом свету. Иако

се разликују по циљевима које покушавају да остваре, ове групе увиђају могућности које пружа друга делатност зарад остваривања сопствених интереса.

Преклапање тероризма и организованог криминала

Преклапање тероризма и организовањег криминала можда изгледа као нова и изненадна појава, али њена суштина је усклађена са временом у коме живимо. Жерард Тол (Gerard Tuathail) описује пост-хладноратовски свет кроз пост-модерни геополитички приступ у коме наглашава да су се значајно променила правила која су одређивала међународну политику током 20. века. Глобализација, технологија и целокупни интегративни карактер савременог доба полако брише границе између локалног, националног и глобалног, али такође проузрокује нове претње по државе и међународну заједницу уводећи свет у тзв. *global risk society*² (Tuathail, 2000, р. 166-170). Интегративна црта глобализације одражава се на разне делатности у друштву, укључујући и оне које су илегалне. Упркос својим разликама, тероризам и организовани криминал имају доста додирних тачака које им омогућавају узајамно практиковање делатности зарад задовољења интереса и остваривања циљева. Постоје два фактора која су значајно утицала на преплитање ових илегалних сфера. Први фактор се јавља са завршетком Хладног рата када је престало класично финансирање терористичких група од стране држава. Други фактор представљен је у облику пропалих држава или тзв. *black hole states*³ које поспешују и убрзавају развој како терористичких, тако и криминалних група.

Са крајем Хладног рата и распадом Совјетског Савеза већина левичарских терористичких група је изгубила свог финансијера и одступницу, што је на крају довело до ишчезавања оваквог вида тероризма. Нападом на Њу Јорк 11. септембра Ал Каида је увела САД у „рат” против тероризма, што је даље отежало рад, финансирање и опстанак терористичких група. Ово је био изузетно значајан догађај узимајући у обзир чињеницу да се Пентагон устремио на све сумњиве државе које финансирају тероризам или пружају уточиште терористичким групама. Као последица настала је спона између криминала и тероризма која подразумева упражњавање одређених криминалних метода од стране терористичких група како би стекли ресурсе за даље операције. Ово „криминализовање” тероризма је присутно код свих група без обзира да ли су религијски, сепаратистички или идеолошки мотивисане. Кријумчарење дроге, оружја и трговина људима постали су послови преко којих терористичке групе зарађују за живот.

² *Global risk society* је термин који описује пост-индустријско глобално друштво на почетку 21. века. Нагли развој технологије који је узроковао глобализацију такође је створио претње које раније нису представљале велики ризик за само друштво попут нуклеарне, терористичке, еколошке, претње организовањег криминала и слично.

³ *Black hole states* су пропале државе које не могу ефективно да врше власт на својој територији. Прожете су корупцијом, сиромаштвом, бандитизмом и конфликтом у којима криминал представља свакодневну појаву.

Иако долази до преклапања сфера између организованог криминала и тероризма, треба имати у виду да су много чешћи случајеви еволуције терористичке групе у криминалну него обрнуто. Терористи често себе доживљавају као борце „за више добро” који имају широке друштвене циљеве, док криминалци углавном теже повећању сопствене материјалне добити. Упуштање терористичких група у криминалне активности има за циљ првенствено проширење обима делатности, али такође доводи и до промена у структури саме групе (Cornell, 2005: 4-5). Веза између терористичких и криминалних група остварује се кроз заједничке методе и тактике које користе, кроз процес трансформације једне групе у другу и кроз повремене или сталне послове које једна група извршава за другу. Мотивација која руководи криминалне и терористичке групе да сарађују укључује финансијску и логистичку потпору, безбедност, ширење групе или остваривање других заједничких циљева. Упркос наведеном постоје одређени фактори који одбијају или отежавају сарадњу ових група. Како криминалне, тако и терористичке групе зазиру једне од других због опасности које њихово савезништво може да произведе. Такве опасности обично укључују привлачење нежељене пажње, ризик инфилтрације, страх да се не угрози интерна безбедност групе и слично (Pegí, Brody, 2011: 46-47).

Тамара Макаренко је спајање криминала и тероризма представила у виду спектра где су на супротним крајевима стациониране криминалне и терористичке групе. Први ниво приближавања ових група се види у савезништву, други ниво у коришћењу тактика супротне групе како би се остварили интереси, трећи ниво у преузимању циљева супротне групе и задњи ниво у потпуном стапању ових група које се најчешће одвија у тзв. црној рупи, односно пропалим државама (Makarenko, 2004: 130-131). Преклапање сфера криминала и тероризма може да се види код многобројних терористичких група. Групе попут ОВК, ПКК, ИРА, ФАРК,⁴ Ал Каиде, Абу Сајиф, Исламске државе, као и многе друге најчешће се баве шверцом наркотика, оружја и трговином људи. Од свих илегалних делатности, трговина дрогом је вероватно најуноснија па одатле и назив „нарко-тероризам”. Међународни монетарни фонд процењује да трговина дрогом узима скоро 3.6% светске економије, док Уједињене нације процењују да трговина дрогом износи 1.5% светске трговине.⁵ Три најпознатија поднебља за производњу наркотика укључују Авганистан, Колумбију и Шри Ланку. Уједно свака од ових држава служи као уточиште великим терористичким групама попут Талибана, ФАРК-а и Тамлиских тигрова. Сматра се да је шверц наркотика такође помогао и подржао настанак Ал Каиде и Исламског покрета у Узбекитану (Shelley, Picarelli, 2002: 312-313). Велике суме новца које се остварују продајом наркотика не само што помажу овим терористичким организацијама, већ саме земље и регионе претварају у нестабилна поднебља која даље поспешују развој истих организација. Терористичке и

⁴ Ослободилачка Војска Косова, Курдистанска Радничка Партија, Ирска Републиканска Армија, Революционарне Оружане Снаге Колумбије (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia).

⁵ United Nations Office on Drugs and Crime Vienna, Estimating Illicit Financial Flows Resulting from Drug Trafficking and other Transnational Organized Crimes, *Research Report*, 2011. p7, p10, p18, p19 (https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/Illicit_financial_flows_2011_web.pdf)

криминалне групе не дозвољавају стабилизацију ових земаља како би могли да наставе са својим операцијама. Када државе једном уђу у овакав циклус, корупција и криминал постају свакодневица а оне се претварају у већ поменуте *black hole states* које саме по себи даље генеришу криминалне групе и постају одлично уточиште за терористе.

Државе које не могу ефективно да врше власт на својој територији и које немају способност да буду једини легитимни носиоци монопола над употребом силе углавном се подводе под термин пропалих држава. Пропале државе се најчешће налазе у дубоком и опасном конфликту између различитих фракција. Иако сам интензитет конфликта утиче на стање у држави, оно што је разарајуће за саму државу јесте дуготрајност самог конфликта и карактер политичке нестабилности који заправо рационализује насиље код главних супростављених група унутар државе (Rotberg, 2011: 5). Државе могу да пропадну на различите начине: држава престане да се стара о социјалном стању својих грађана, држава не може да брани своје границе, због географске неприступачности држава не може да одржи свој ауторитет у свим деловима, држава нема довољно економске моћи да одржава сопствену инфраструктуру итд. Сви ови фактори могу да буду битни, али они такође могу да буду и привремени, тако да не могу да се подведу као *de facto* услов за губитак суверености државе. Као што је Ентони Винци (Anthony Vinci) навео, главни узрок настанка пропалих држава јесте губитак моћи владе над својом територијом на дуже време, када њен ауторитет преузима друга оружана група. Оружане групе су изузетно значајне јер и оне, као и сама држава, постају заинтересоване да остваре и одрже своју аутономију. Ако држава нема снаге да се бори против њих, групе ће остварити своје циљеве, па и ауторитет над територијом коју контролишу (Vinci, 2008: 298-299). Овакав вид губитка власти може да се опише и као „негативна сувереност” где држава и даље постоји *de jure* и препозната је у међународној заједници, али у суштини нема могућности да остварује ефективно власт нити да одржава ред унутар своје територије (Newman, 2013: 423).

Пропале државе могу да се поделе у пет категорија. Анархичне државе спадају у прву групу држава које су испретлетане конфликтима различитог интензитета који не морају да имају дубље циљеве (Либериа, Сомалија). Друга група је представљена у тзв. фантомским државама попут ДР Конга. Иако је ова група блиска анархичним државама, у фантомским ипак постоје остаци власти који су обично уско позиционирани око владара. Трећа група су анемичне државе које су исцрпљене унутрашњим борбама и углавном су оптерећене бандитизмом и корупцијом који су уско везани за власт. Затим постоје „заробљене” државе у којима ривалство политичке елите углавном води у јак анимозитет према било каквом политичком плурализму. Иако нису пропале *per se*, неподношљивост између различитих политичких група онемогућава ефикасно вршење власти. И последњу групу чине тзв. абортиране државе. Државе које су ушле у проблеме и пре него што су формално почеле да постоје. Државе попут Босне, Грузије, Анголе и Мозамбика су територије које нису могле да се изборе са унутрашњим проблемима, поготову етничким тензијама, и које су као такве ушле у неки облик „квали суверености” без да претходно

обезбеде консензус, безбедност и ефикасност власти над читавом територијом (Gros, 1996: 458-461). Треба имати у виду да ниједна од ових категорија није стална и да државе мењају своју позицију на боље или на горе.

У данашње време државе попут Сирије, Ирака, Јемена, Авганистана, Либије, Сомалије и других афричких држава могу да се сврстају у неку од наведених група. У њима нема ефективне власти а мноштво супростављених и оружаних фракција се бори како би задржали део територије. У оваквим државама долази до преклапања и стапања тероризма и организованог криминала у тзв. *crime-terror nexus*. Ауторка Тамара Макаренко наводи да се у оваквим земљама развијају хибридне групе које преузимају власт у држави, па макар и неформално. Грађански рат се наводи као један од главних узрока настанка оваквих држава. Групе које су чак и са исправним циљевима кренуле у оружани сукоб током времена мењају своју орјентацију и најчешће се претварају у оно против чега су се бориле. У одређеном тренутку оружане групе не постају ништа више до побеснели бандити који само траже повод за сукоб (Макаренко, 2004: 138-140). У оваквим регионима криминал врло брзо постаје *raison d'etat*, а терористичке групе проналазе сигурно уточиште и територију на којој могу да се развијају, регрутују, тренирају и дејствују без било каквог ометања од стране државне власти. Упркос овоме не треба заборавити на основну разлику, и уједно карактеристику, која омогућава разликовање тероризма и организованог криминала. Наиме, док тероризам искоришћава сва материјална средства, па и криминал како би дошао до њих и остварио своје политичке циљеве, организовани криминал тежи остваривању што веће материјалне добити без нужних промена у једном политичком систему.

Закључак

Терористичке и криминалне групе имају доста сличних карактеристика у погледу структуре и начина функционисања. Флексибилност и адаптација на константне промене у свету вероватно су њихове најбитније одлике које им омогућавају да преживе, али и да се развијају. Насупрот својим различитим циљевима, ове групе проналазе начине да сарађују међусобно искоришћавајући методе својих партнера које су им неопходне. Иако је еволуција на страни терористичких група, постоје примери, нарочито у Југоисточној Азији, где су криминалне групе тежиле политичким циљевима и практиковале врло јасне терористичке методе. Тероризам који се бави криминалом покушава да стекне неопходне ресурсе како би остварио своје циљеве. Међутим, количина новца која се стиче овим путем неминовно утичне на саму структуру терористичких група, а самим тим и на њихове циљеве. Терористичке групе улазе у један вид парадокса који је производ њихове тежње за повећаним финансијама и ресурсима. Наиме, терористи који су увек имали јаку политичку основу, представљали се као ослободиоци или борци који мењају друштво, па чак и мученици, претварају се у бандите којима новац као средство почиње да замењује циљ. Динамика глобализације и интеграција, која се остварује на глобалном нивоу,

неминовно се преноси и на илегалне аспекте живота. Хибридизација криминала и тероризма није неочекивана појава, али понашање ових нових група и даље може да представља својеврсну загонетку. Док у стабилним земљама још увек можемо да видимо јасну поделу између организованог криминала и тероризма, у пропалим државама (*black hole states*) раван која раздваја ове две појаве полако почиње да бледи, са јасном тенденцијом да се потпуно изгуби.

Литература:

1. Bonante, Luigi (1979): *Some Unanticipated Consequences of Terrorism*, Sage Publications, Ltd.
2. Vinci, Anthony (2008): „Anarchy, Failed States, and Armed Groups: Reconsidering Conventional Analysis”, *International Studies Quarterly*, Vol. 52, No. 2. 295-314.
3. Gros, Jean-Gerain (1996): „Towards a taxonomy of failed states in the New World Order: Decaying Somalia, Liberia, Rwanda and Haiti”, *Third World Quarterly*, Vol. 17. No. 3. 455-471.
4. Ignjatović, Đorđe, Škulić, Milan (2012): *Organizovani kriminalitet*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu
5. Laquer, Walter (1997): *A history of terrorism; with a new introduction by the author*, New York: Little Brown.
6. Letizia, Paoli (2002): *The paradoxies of organized crime*, Kluwer Academic Publisher.
7. Makarenko, Tamara (2004): „The Crime–Terror Continuum: Tracing the Interplay between Transnational Organised Crime and Terrorism”, *Global Crime* Vol. 6, No. 1. 129-145.
8. Neumann, Vanessa (2013): *Grievance to Greed: The Global Convergence of the Crime-Terror Threat*, Foreign Policy Research Institute by Elsevier Ltd.
9. Newman, Edward (2009): „Failed States and International Order: Constructing a Post-Westphalian World”, *Contemporary Security Policy*, Vol. 30. Issue 3. 421-443.
10. Peri, S. Frank, Brody, G. Richard (2011): „The dark triad: organized crime, terror and fraud”, *Journal of Money Laundering Control*. Vol. 14. Issue 1. 44-59.
11. Ruth, S. Henry Jr. (1967): „Why Organized Crime Thrives”, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 374, Issue 1. 113-122.
12. Rotberg, I. Robert (2011): *Failed States, Collapsed States, Weak States: Causes and Indicators*. Accessed 22.10.2017. <https://www.wilsoncenter.org/publication/failed-states-collapsed-states-and-weak-states-causes-and-indicators>
13. Simeunović, Dragan (2009): *Terorizam*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
14. Shelley, I. Louisie, Picarelli, J. Tron (2002): „Methods Not Motives: Implications Of The Convergence Of International Organized Crime And Terrorism”, *Police Practice and Research (An International Journal)*, Vol. 3. issue 4. 305-318.
15. Schmid, P. Alex (2011) : *The Routledge handbook of terrorism research*, Routledge.
16. United Nations Office on Drugs and Crime Vienna, Estimating Illicit Financial Flows Resulting from Drug Trafficking and other Transnational Organized Crimes, *Research Report*, 2011. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/Illicit_financial_flows_2011_web.pdf
17. Tuathail, Girard Ó. (2000): The Postmodern Geopolitical Condition: States, Statecraft, and Security at the Millennium, *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 90, No. 1. 166-178.

18. Cornell, E. Savante (2005): „The Interaction of Narcotics and Conflict”, *Journal of Peace Research*, Vol. 42. No. 6. 751-760.
19. Crenshaw, Martha (1981): *The Causes of Terrorism*, Comparative Politics, Ph.D. Programs in Political Science, City University of New York.
20. Cronin, K Audrey (2002-2003): *Behind the Curve: Globalization and International Terrorism*, *International Security*, Vol. 27, No. 3. 30-58.
21. Chen, An (2005), *Secret Societies and Organized Crime in Contemporary China*, Cambridge University Press.

TERRORISM AND ORGANIZED CRIME AS OVERLAPPING SPHERES

Summary: The problem of terrorism and organized crime represents a persistent threat to the contemporary world society which also has serious effect on global security. Despite the difficulties of defining these terms and setting them in a firm scientific framework, both terrorism and organized crime were distinguishable based by their goals and groups' agenda until recently. In the last three decades, since the end of the Cold War, both terrorism and organized crime are expressing clear tendencies to merge their operations in order to accomplish but also expand their interests. This convergence is mostly propelled due to the lack of state-sponsored terrorism but also as a consequence of an ever-growing phenomena of the so called failed states. These failed states or black-hole countries are regions with no effective state governance or authority. Failed states have become „safe heavens” to many armed groups while also creating a fertile ground for the development of organized crime which in these regions inevitably comes in contact with terrorist organizations. Following the integrative narrative of the contemporary world both of these illegal groups are trying to expand, inevitably coming in contact with each other and eventually converging thus forming a hybrid organization. Ironically enough, although the convergence gives greater opportunities to these illegal groups it also alienates them from their primary goals that is especially evident in the evolution of terrorist organizations. This article sheds light on a relatively new but rather unexplored security phenomena with a great potential to destabilize not only certain regions of the world but also to seriously deteriorate stability of the most powerful countries thanks to its transnational character.

Key words: Terrorism, Organized Crime, Transnational Crime, Narco-terrorism